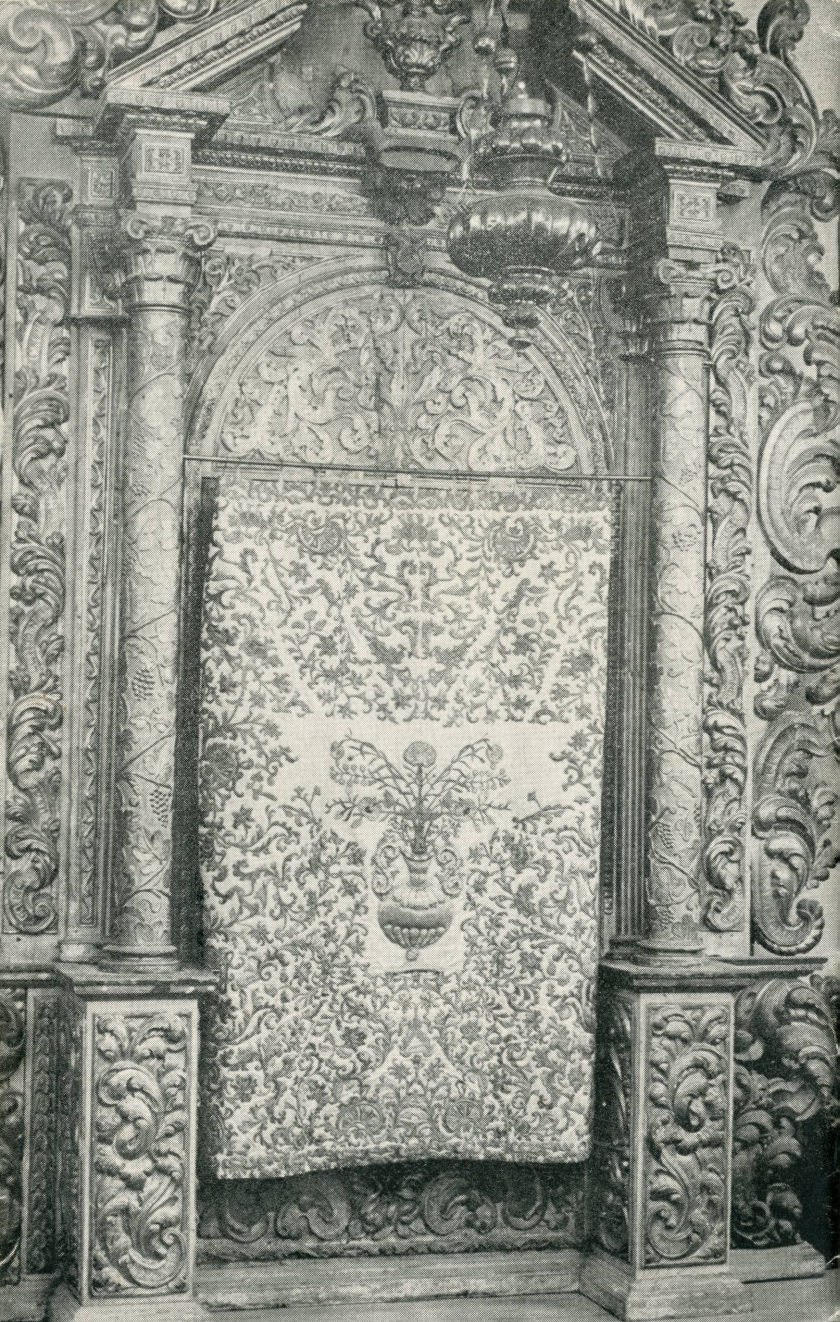

בית הכנסת כפי מנהג בני רומי
ירושלים

בית הכנסת כפי מנהג בני רומי נוסד בירושלים

בערב ראש השנה תש"א, כדי לקיים בעיר הקודש את התפילות לפי המנהג האיטאליאני עתיק היומין וכדי ליצור מרכז רוחני לעולי איטליה.

משנת תשי"ב שוכן בית הכנסת בין כותלי הבנין המכונה "שמידט" ושימש מקום תפילה בימי חול לתלמידי בית הספר "מעלה" עד שבית הספר עבר לבניינו החדש בתשכ"ה. בשבתות ובימים טובים נערכות בו ערב ובוקר התפילות לפי מנהג בני רומי בהשתתפות מתפללים מיוצאי איטליה ואורחים מארצות רבות.

ריהוטו של בית הכנסת הוא אותו ריהוט שהיה בבית הכנסת העתיק של קוניליאנו ויניטו, אשר ניתן במתנה על ידי קהילת ויניציאה והועבר בשלמותו לירושלימה. בית הכנסת של קוניליאנו ויניטו נוסד בשנת תס"א, אך דמם בו קול התפילה לפני כשבעים שנה, כאשר הקהילה הקטנה חדלה להתקיים.

בשנת תשט"ו סודר באולם שעל יד בית הכנסת אוסף קבוע של תשמישי קדושה, של ספרים ושל תעודות משל יהדות איטליה. הותקנו כאן: ארון הקודש שהוקם בשנת ש"ג במנטובה ואחר כך הועבר לסירמידי, מקום בו עמד במשך שלוש מאות שנה, עד שנת תרצ"ו; ארון הקודש מעין דניאל דיל פריאולי, מעשה ידיו של נתנאל לוצאטו; דלתות ארון הקודש של בית הכנסת הגדול של מנטובה, שעליהן לוחות הברית עשויים כסף על רקע של עיטור כסף רב ממדים. מעל הדלתות האלה נקבע בקיר לוח אבן גדול ובו חרוטה הכתובת "דע לפני מי אתה עומד" בתוך מסגרת בסגנון הריניסאנס; לוח זה נעשה באמצע המאה הט"ו בשביל אחד מבתי הכנסיות של פאדובה. על גבי מדפים אחדים מוצגים כלי קודש, מנורות חנוכה, כתובות, צלחות לסדר של פסח, ספרים, מדליות וכיוצא בהם.

בשנת תש"ל הותקן אולם נוסף בסמוך לביה"כ שבו נוהגים לערוך קידוש; האולם רהט בוטרינות, כתובות וכו'. בשנת תשל"א הוחל בהתקנתו של עוד אולם ובו הוצבו ארונות קודש של ק"ק סייאנה ומנטובה מהמאה הי"ז, פמוטים, שרידי עיטורים משיש ועוד.

אולמות אלה הוקדשו לזכרו של ד"ר ש. א. נכון ז"ל.

ספריית בית הכנסת נמצאת עתה בתהליך סידורה.

בפרוזדור של בית הכנסת נמצא כיור של שיש משנת ת"ע ולוח שיש ועליו הכתובת "שחור על הלבן זכר לחרבן", שהובאו מקוניליאנו ויניטו, ארון לפרוכות שנעשה לזכרו של ר' משה ג' כהן פיראני ודלתות ארון הקודש מפיסא ששובצו בארון ספרים גדול.

בהעלאם לירושלים ולישראל של בית הכנסת של קוניליאנו ויניטו ושל ארונות הקודש האחרים יש משום התחלת הגשמה של דברי חז"ל: "עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבל (שבגולה) שיקבעו בארץ ישראל" (מגילה כט).

ארון הקודש של בית הכנסת של קוניליאנו ויניטו

The Ark of the Synagogue of Conegliano

The Italian Synagogue was founded in Jerusalem on the eve of Rosh Hashana 5701 (1940), with the aim of instituting in it the ancient *Minhag Bnei Romi* and creating a spiritual centre for Jews coming from Italy.

In 1952 the Synagogue was installed in one of the halls of the Schmidt Building. The pupils of the Maale School held morning services there on weekdays, till the School moved to its own building in 1965. Sabbath and Festival evening and morning services, are held according to the Italian Rite.

The interior decoration is that of the former Synagogue of Conegliano Veneto, which was transferred in toto to Jerusalem as a gift of the Jewish Community of Venice. This Synagogue was founded in 1701 and ceased to be used some seventy years ago.

In 1955 a collection of religious appurtenances, books and documents pertaining to Italian Jewry was placed on permanent exhibition in a room adjoining the Synagogue. The collection includes an Ark built in Mantua in the year 1543, the Ark of San Daniele del Friuli bearing the signature of Nathanel (Luzzatto); the doors of the Ark of the *Scuola Grande* of Mantua, decorated with the Tablets of the Ten Commandments and a rich silver frieze. On the wall above this Ark there is a stone tablet, of the 15th century which bears the Hebrew inscription: "Know before Whom thou stand." Hanukoth, Seder plates, Ketuboth, books, etc., are on view in showcases.

In 1970 a new hall was opened which is used for *Kidush*. It includes show cases, Ketuboth and other appurtenances. In 1971 was started the setting of another hall, in which are placed Arks of Siena and Mantua, candlesticks, marbles, etc.

These halls are dedicated to the memory of the late Dr. S. U. Nahon.

The Synagogue library is in the way of being set up.

In the Synagogue corridor a marble laver of the year 1710, as well as a tablet with the inscription "Black on White in remembrance of the destruction (of the Temple of Jerusalem)" both coming from Conegliano Veneto; a cupboard for the *Parochoth* built in memory of Mr. Moshe G. Pirani faces a large cupboard on which gilded doors of an Ark from Pisa are inserted.

The transfer of the Synagogue of Conegliano Veneto and of other Holy Arks to Jerusalem and to Israel signifies, as it were, a beginning of the fulfilment of the ancient saying of our Sages: "A day shall come when the Synagogues and the Houses of Learning of the Diaspora shall be re-established in Eretz Israel."

החלק העליון של ארון הקודש ועליו לוחות הברית
The upper part of the Aron Hakodesh with the Tablets of the Law

ההקדשה של ארון הקודש החטובה בחלקו התחתון
*The dedication of the Ark: "to the glory of the Lord
 and to the memory of Rabbi Nathan Ottolengo"*

התיבה ועזרת הנשים של בית הכנסת של קוניליאנו ויניטו

Bima and lattices of the women's gallery of the Synagogue of Conegliano Veneto

מנהג בני-רומי, הוא מנהג איטאליאני, הוא מנהג

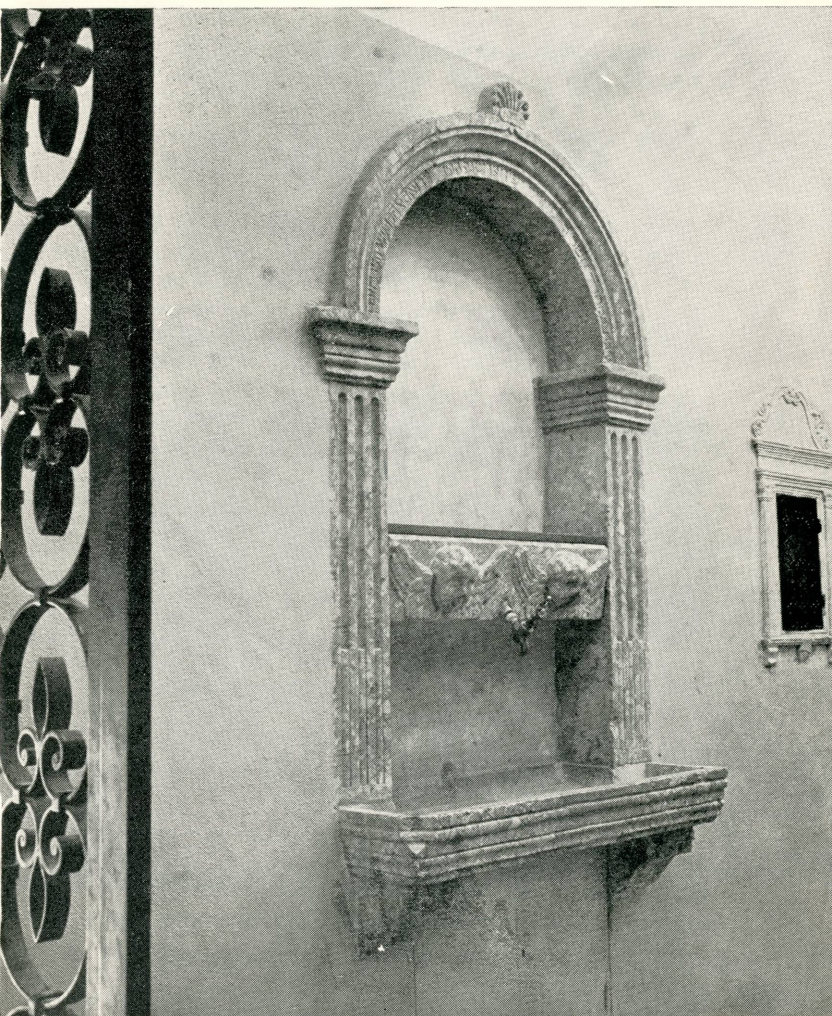
הלועזים — שורשיו במנהג שנהגו מימי קדם בקהילת רומא, אשר נוסדה כשעדיין בית-המקדש עמד על תילו, ונשמר חלקית עד היום הזה ברומא ובכמה קהילות איטליה, על יד המנהג הספרדי והמנהג האשכנזי הנפוצים בין הצאצאים של יהודי ספרד ואשכנז שהעתיקו את מושבם לאיטליה במשך הדורות.

מנהג בני-רומי הוא במידת מה המשך של מנהג ארץ-ישראל, וניכרים בו סימנים ברורים של המנהג הקדום ההוא, אף-על-פי שהושפע גם ממנהג בבל, שעליו נוסדו מנהגים אחרים. מבין הסימנים האלה נזכיר: הנוסח המיוחד של ברכות קריאת שמע בליל שבת ("אשר כילה מעשיו ביום השביעי" — "אמת ואמונה בשביעי קיימת"); הנוסח העברי "כל נדרים" בליל צום כיפור, תחת הנוסח הארמי "כל נדרי" שבשאר המנהגים; העובדה שהקרובות שבחזרת הש"ץ לשחרית של צום גדליה, של עשרה בטבת, של שבעה עשר בתמוז, השונות לכל אחד מהימים האלו, באות בכל ברכה וברכה פרט לברכה החמש-עשרה ("מצמיח קרן ישועה"), שלא היתה במנהג ארץ-ישראל.

נוסח התפילה של בני-רומי נבדל מזה של שאר המנהגים בחילופי לשון רבים, בייתורים ובחיסורים, בכל חלקי התפילה (בזמירות, בקדיש, בשמונה-עשרה וכו'). הוא עשיר בפיזטים (מהם משותפים למנהג האשכנזי) לראש השנה וכיפור, למועדים ולשבתות המיוחדות: חלקם נתחברו על ידי פייטני ארץ-ישראל באלף הראשון לספירה הנהוגה, בפרט על-ידי הקליר, חלקם על-ידי משוררי רומא בני המאות האחת-עשרה — שלוש-עשרה, חלקם על ידי משוררי ספרד, כגון שלמה אבן גבירול, יהודה הלוי, משה אבן עזרא.

המחזור של מנהג בני-רומי קדם לכל המחזורים בצאתו לאור בדפוס, כי מהדורתו הראשונה נדפסה בשנת רמ"ו, ראשיתה בסונצ'ינו וסופה בקאזאל-מאיורי. אחריה באו מהדורות שלמות רבות, שהאחרונה מהן נדפסה בליוורנו בשנת תשט"ז, עם מבוא של שד"ל.

המבוא של שד"ל למחזור בני רומא, מבואר על ידי ד"ר ד' גולד-שמידט בצירוף תיאור המנהג, וביבליאוגרפיה של המחזור והסידור לפי מנהג איטאליאני מאת י' כהן, יצאו לאור בישראל בשנת תשכ"ו, במלאות מאה שנה למותו של שד"ל.

כיור של שיש מקונגליאנו משנת ת"ע — לימינו קופת צדקה מרומא משנת ת"י
Marble laver from Conegliano Veneto, 1710, and alms-box from Rome, 1650

Minhag Bnei Romi—the rite of the Jews of Rome (also known as the Italian rite), goes far back in the history of the Roman Jewish community, which was founded when the Temple was standing in Jerusalem. It is still observed by most of the Jews of Rome and of other Italian communities, side by side with the Sepharadi and Ashkenazi rites, introduced into Italy centuries ago by Jewish immigrants.

Minhag Bnei Romi, in some degrees, is a continuation of the ancient rite of Eretz Israel of which certain evidence is apparent, though it was also influenced by the Babylonian rite, from which other liturgies have developed. The connection between the Italian rite and the ancient liturgy of Eretz Israel is proved by the benedictions preceding and the benediction following the Keriath Shema during the Sabbath Eve service; the Hebrew text of *Kol Nedarim* on the Eve of Yom Kippur (and not the Aramaic text—*Kol Nidrei*, —as used by other communities); the fact that the *Kerovot* in the repetition of the *Amida* on the Fast of Gedalia, the Tenth of Tevet and the Seventeenth of Tammuz, which differ on each of these days, are included in every benediction with the exception of the fifteenth, which was not included in the liturgy of Eretz Israel.

The Roman Jewish rite is also distinguished from other liturgies by many additions and omissions, and different readings in *Zemiroth*, *Kaddish*, *Amida*, etc. It includes many *piutim* (many of which it shares with the Ashkenazi rite) for Rosh Hashana, Kippur and other festivals, and for special Sabbaths. Some of these were composed by poets of Eretz Israel in the first millennium of the Common Era, especially by Rabbi Eleazar Hakalir, and others by Roman poets in the 12th–14th centuries, and by Spanish poets, including Shelomo ibn Gevirol, Yehuda Halevy and Moshe ibn Ezra.

The *Mahzor* of the Minhag Bnei Romi of 1485–86 was the first prayer-book to be printed, the task being initiated in Soncino and completed in Casal-Maggiore. This was followed by many other complete editions, in the course of the centuries; the last was published in Leghorn in 1856.

The introduction to the *Mahzor Bnei Roma* by Shmuel David Luzzatto, with notes by D. Goldschmidt, an essay on the Italian rite by D. Goldschmidt and a Bibliography of the Italian *Mahzor* and *Sidur* by J. Cohen were published in Israel in 1965, on the occasion of the 100th anniversary of the death of Luzzatto.

נוסף לבית הכנסת מקוניליאנו ויניטו ולארונות הקודש הנצבים באולמות הסמוכים לבית הכנסת האיטלקי, נמצאים ארונות הקודש ותשמישי קדושה אחרים שהועלו מאיטליה במקומות האלה : ירושלים : ב"היכל שלמה" : ארון הקודש ובימה מביהכ"נ הספרדי של פאדובה ; באולם "מדור דור" : ארון הקודש מביהכ"נ קאזיס של מנטובה ; בביהכ"נ של הפוהמ"ז, ברח' החבשים : ארון הקודש מביהכ"נ של קוריג'ו ; במוזיאון ישראל : בית הכנסת של ויטוריו ויניטו ;

בית הכנסת של הכנסת : ארון הקודש של סוראניאה ; בבית ספר תיכון "מעלה", ברח' עקיבא : דלתות של ארון הקודש של מנטובה ; בבית הכנסת "קוממיות" ברח' חובבי ציון : בית הכנסת של בוסיתו ;

בבית הכנסת של מכון גולד ארון קודש מפיסא ; בבית שטראוס על יד הכותל המערבי ארון קודש מסאבייוניטה ; בבתי הכנסת הספרדים בעיר העתיקה : בית כנסת "אליהו הנביא" — ארון קודש מליוורנו ; בבית הכנסת האיטסנבולי — ארון קודש מאנקונה ;

בבית כנסת ע"ש עגנון בתלפיות — דלתות ארון קודש מליוורנו ; בבית כנסת הארי, בית הישוב הישן בעיר העתיקה — ארון קודש מרוביגו.

תל-אביב : בביהכ"נ המרכזי ביד אליהו ארון הקודש (של שיש), בימה ושככות עזרת נשים מביהכ"נ הגדול של פאדובה ; בביהכ"נ "בית ישעיהו", ברח' טשלנוב : ארון הקודש ממנטובה ; בביהכ"נ המרכזי לשכ' רסקו-צפון, בשד' סמטס : ארון הקודש (של שיש) מטרייסטי.

חיפה — קרית-שמואל : בביהכ"נ המרכזי של קרית שמואל : ארון הקודש ובימה (של שיש) וספסלים מביהכ"נ של ריג'ו אימיליאה. רמת-גן : בביהכ"נ של יוצאי לוב, "יד הגבורים", רח' השקמה : ארון הקודש ובימה מביהכ"נ איטליאני של פירנצי.

נתניה : בביהכ"נ גבעת מאיר, רח' ח. מ. שפירא : ארון הקודש מביהכ"נ של צ'ינטו : בביהכ"נ של קרית צאנו : ארון הקודש מביהכ"נ האיטליאני של פיזארו.

בני-ברק : בקרית ישיבת פוניב'ז, באולם המרכזי של הישיבה, ארון הקודש מביהכ"נ הגדול של מנטובה ; בישיבת בנדהם, ארון הקודש מביהכ"נ של מונקאלוו.

בת-ים : בבית הכנסת "היכל יעקב" : ארון הקודש מאנקונה. רווחה : בבית הכנסת "אהל יצחק" : ארון הקודש מבוצלו. עיינות : בבית הספר החקלאי : ארון הקודש מביהכ"נ של קארפי. כרם ביבנה : באולם המרכזי של הישיבה הוקם ארון הקודש של שיש מבית הכנסת "מתיר אסורים" של פירנצי.

חוות השומר : בבית הכנסת של מוסד עליית הנוער הדתי על שם שלמה וטילדה מאיר ז"ל, ארון הקודש מליוורנו. שפיר : בישיבה "אור עציון", ארון הקודש עם דלתות של פיזארו. אשדוד : בבית הספר "יד שבת" על שמו של הרב שבתאי א' טואף זצ"ל, ארון הקודש מאקווי.

כרמיאל : בבית הכנסת המרכזי, ארון קודש מפטייליאנו.

Besides the Synagogue of Conegliano Veneto and the Aronot Hakodesh located in the halls adjoining the Italian Synagogue, Aronot Kodesh and other appurtenances which have been brought from Italy have been installed in Israel, as follows:

JERUSALEM: Hechal Shelomo—Aron Kodesh and Bima from the Sephardi Synagogue of Padua; Midor Dor Hall—Aron Kodesh from Cases Synagogue of Mantua; Hapoel Hamizrachi Synagogue, Abyssinian Street—Aron Kodesh of Correggio Synagogue; Israel Museum: Synagogue of Vittorio Veneto; Synagogue of the Knesset: Aron Kodesh of Soragna Synagogue; Maaleh Secondary School, Akiba Street: Doors of an Aron Kodesh from Mantua; Kommemiuth Synagogue, Choveve Zion Street: Synagogue of Busseto; The "Gold Institute" Synagogue, Aron Kodesh from Pisa; Beth Strauss near the Cotel Hamaaravi, Aron Kodesh from Sabbioneta; At the four Sephardi Synagogues in the Old City — Eliahu Hanavi Synagogue, Aron Kodesh from Leghorn; Istanbul Synagogue—Aron Kodesh from Ancona; Agnon Synagogue, Talpiot — Doors of Aron Kodesh from Leghorn; Ha'ari Synagogue, Beit Hayishuv Hayashan, Old City, Aron Kodesh from Rovigo.

TEL AVIV: Yad Eliahu Central Synagogue—Aron Kodesh (marble), Bima, etc. from the Great Synagogue of Padua; Beth Yeshayahu Synagogue—Aron Kodesh from Mantua; Rassco-North Synagogue, Sderot Smuts—Aron Kodesh (marble) from Trieste.

HAIFA: Kiryat Shmuel Central Synagogue—Aron Kodesh and Bima (marble) from the Synagogue of Reggio Emilia.

NATANIA: Givat Meir Synagogue, Shapira Rd.—Aron Kodesh from Cento; Kiryat Zans Synagogue—Aron Kodesh from Pesaro.

RAMAT GAN: Yad Giborim Synagogue of Lybian Jews, Rehov Hashikma—Aron Kodesh from the Italian Synagogue of Florence.

BNEI BERAK: Yeshivath Ponevez: in the Central Hall, Aron Kodesh from the Great Synagogue of Mantua; in the Yeshivat Bendham, Aron Kodesh from the Synagogue of Moncalvo.

BATH YAM: Hechal Yaacov Synagogue—Aron Kodesh from Ancona.

REVACHA: Ohel Izchak Synagogue—Aron Kodesh from Bozzolo.

AYANOTH: Aron Kodesh from the Synagogue of Carpi.

KEREM BEYAYNE: In the Central Hall of the Yeshiva, Aron Kodesh in marble of the "Mattir Assurim" Synagogue of Florence.

CHAVAT HASHOMER: In the Synagogue of the Mossad Aliath Hanoar Hadati in the name of Sally and Tilde Mayer, of blessed memory, Aron Kodesh from Leghorn.

SHAFIR: In the Yeshiva Or Etzion, Aron Kodesh with doors from Pesaro.

ASHDOD: In the School Yad Shabetai", named after Rabbi Dr. Shabetai A. Toaff, of blessed memory, Aron Kodesh from Acqui.

CARMIEL: entral Synagogue, Aron Kodesh from Pitigliano.

חשבונות בבנקים :
 בנק אמריקאי ישראלי בע"מ,
 ירושלים, רחוב הלל 14, חשבון מס' 13293
 בנק הדואר, ירושלים, חשבון מס' 4-11191-8

ITALIAN SYNAGOGUE

27 HILLEL ST., JERUSALEM

Bank Accounts:

American Israel Bank Ltd., Rechov Hillel 14, No. 13293

Bank Hadoar, Jerusalem, No. 4-11191-8

Digitized by Project Zikaron
 Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
 2026

צינומים : דוד חריס עיצוב : אריאל ורדי
 Lay-out: Ariel Wardi Photos: David Harris

נדפס בישראל בדפוס ג'רוסלם פוסט, ירושלים, תשל"ו
 Printed in Israel at The Jerusalem Post Press, Jerusalem, 1975